

РЭГЕНЕРАЦЫЯ ГІСТАРЫЧНАГА ЛАНДШАФТУ МАГІЛЁВА І ПРАБЛЕМА АЎТЭНТЫЧНАСЦІ МАГІЛЁўСКАЙ РАТУШЫ ЯК СІМВАЛА МАГДЭБУРГСКАГА ПРАВА

*Аляксандр Агееў, кандыдат гістарычных навук
(Магілёў, Беларусь)*

У шырокім сэнсе слова любы ландшафты гістарычныя. Разумеючы гэта мы, тым не менш, будзем абавязаны на даволі ўстойлівую ў асяродку архітэктараў, географіў і гісторыкаў дэфініцыю аб гістарычных ландшафтах – тых якія існавалі да разбуральных падзей XX стагоддзя. Важнасць для грамадскасці аднаўлення гістарычных ландшафтаў вызначаецца тым, што яны з'яўляюцца фактарам мацавання гарадской і нацыянальнай ідэнтычнасці. Як вядома, у новай культурнай геаграфіі ландшафт разглядаецца як культурная канструкцыя, створаная акрэсленай сацыяльнай групай. Гарадскі культурны ландшафт з'яўляецца адным са сродкаў, з дапамогай якіх ўмацоўваецца нацыянальная ідэнтычнасць.

У савецкія часы гістарычныя цэнтры многіх беларускіх гарадоў былі разбураны і перабудаваны. Пры гэтым цэльныя новыя ансамблі, можа быць за выключэннем Мінска, не былі створаны. Нягледзячы на разбуральныя працэсы, ўжо ў апошнія дзесяцігоддзі існавання савецкай краіны пачалася праца па стварэнню праектаў аднаўлення асобных страчаных помнікаў і горадабудаўнічых планаў па рэгенерацыі гістарычных цэнтраў беларускіх гарадоў. Многім архітэктарам тады здавалася, што яны марнуюць свой час і дзяржаўныя сродкі. Яшчэ нядаўна – у даваенныя і пасляваенныя гады помнікі бязлітасна руйнаваліся, а цяпер прыходзілася рабіць нешта супрацьлеглае. Праекты па загадзе зверху былі выкананы, і сёння менавіта па тых лякалах адбываецца адраджэнне страчанай архітэктурнай спадчыны.

Паказальна ў гэтым сэнсе гісторыя адраджэння магілёўскай ратушы. Яе, нягледзячы на пастановы аб рамонце, улады зруйнавалі ў 1957 годзе. На сённяшні час няма рацыянальных версій тлумачэння прычын гэтага акту вандалізму. Чым больш праходзіла часу з моманту разбурэння ратушы, тым больш становілася зразумелым, якую каштоўнасць страціў горад. Ні адзін з савецкіх будынкаў не змог стаць новым архітэктурным сімвалам горада. З разбурэннем ратушы, большасці храмаў, многіх старадаўніх жылых дамоў Магілёў страціў сваё некалі непаўторнае прыгожае аблічча. Новыя, як правіла,

панельныя будынкi, на жаль, не былі такімі адметнымі і не змаглі замяніць плён працы нашых продкаў.

Натуральна, што з цягам часу нарадзілася ідэя адрадзіць страчаны помнік. У 1975 годзе, менш чым праз 20 гадоў з дня разбурэння ратушы, пачалася падрыхтоўка распрацоўкі праекта аднаўлення ратушы. У 1978 годзе Міністэрства культуры БССР выдзеліла грошы на распрацоўку праекта адбудовы Магілёўскай ратушы і размяшчэнне ў ёй палаца шлюбаў.

Пасля адпаведных гістарычных даследаванняў у верасні 1979 годзе пачаліся археалагічныя раскопкі ратушы пад кіраўніцтвам Алега Трусава. На занядбанай і бруднай Савецкай плошчы яшчэ былі бачны рэшткі ўзарваных падмуркаў ратушы. У 10–15 метрах ад іх высілася металёвае механічнае кола, абазванае магілёўцамі “чортавым”. У выніку праведзеных раскопак было вывучана 620 кв. м. плошчы пры таўшчыні культурнага слоя ад 0,4 да 1,5–1,7 м. Прачытанне стратыграфіі раскопу дазволіла даследчыкам прасачыць асноўныя перыяды будаўніцтва ратушы і дакладна датаваць іх. У 1984 годзе вывучэнне магілёўскай ратушы было прадоўжана І. Чарняўскім, якім было даследавана 100 кв. м. помніка. у выніку правядзення археалагічных раскопак былі атрыманы вельмі цікавыя археалагічныя матэрыялы, што пацвердзілі заможнасць жыхароў сярэднявечнага Магілёва, якія здолелі пабудаваць адну з самых манументальных ратушаў на Беларусі.

На падставе навуковых даследаванняў архітэктар Я. Ханіна распрацавала праект гістарычнай рэканструкцыі, па старых рысунках, фотаздымках і чарцяжах аднавіла ўсе дэталі будынка. Праект быў высока ацэнены спецыялістамі. У 1983–1985 гадах нават выпускалася рабочая дакументацыя, але потым праектаванне было прыпынена.

Палітыка перабудовы і галаснасці, якую праводзіла кіраўніцтва СССР у другой палове 1980-х гадоў, спрыяла росту цікавасці грамадства да сваёй, у тым ліку страчанай, гістарычнай спадчыны. Сімвалічна, што напрыканцы існавання СССР каля падмуркаў ратушы і ганку Дома культуры будтрэста № 12 (Палац шлюбу) адбыліся першыя несанкцыянаваныя камуністычнымі ўладамі мітынгі. Менавіта тут нараджаўся дэмакратычны рух на Магілёўшчыне, выступалі маладыя магілёўскія палітыкі новай хвалі. На мітынгах гучалі новыя нязвыклыя для савецкіх часоў словы аб сапраўднай дэмакратыі, аб неабходнасці рэабілітацыі ворагаў народу, адраджэння гістарычнай памяці, перадачы вернікам адабраных раней храмаў. Менавіта тут нараджаўся дэмакратычны рух на Магілёўшчыне,

выступалі магілёўскія палітыкі новай хвалі: Міхась Булавацкі, Сяргей Габрусеў, Уладзімір Голуб, Леанід Міроненка, Тамара Раманькова, Наталля Рослава, Анатоль Фёдараў ды іншыя. Тут заяўлялі аб сабе і многія вядомыя затым палітычныя дзеячы агульнабеларускага маштабу, як напрыклад будучы Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка, лідэр Беларускага народнага фронту Зянон Пазняк.

Важнай падзеяй, якая паўплывала на грамадскую думку ў Магілёве, стала выданне з 1989 г. грамадска-палітычнай штотыднёвай газеты “Ратуша”. Сама назва выдання была сімвалічнай і спрыяла замацаванню ў свядомасці маладзейшых гараджан Магілёўскай ратушы як сіноніма страчанай у савецкія часы спадчыны, сімвала і нават брэнда горада. Да таго ж газета паслядоўна прапагандавала ідэю аднаўлення ратушы як сімвала адраджэння магілёўскага самакіравання.

Пазіцыя дзеячаў грамадскага руху таго часу спрыяла падтрымцы ідэі адбудовы будынка ратушы тагачасным старшынёй выканаўчага камітэта горада Магілёва Сяргеем Габрусевым. Ва ўмовах эйфарыі першых гадоў незалежнасці гарадскія ўлады прынялі рашэнне аб аднаўленні сімвала гарадскога самакіравання на гістарычным месцы, дзе ратуша прастаяла амаль тры стагоддзі, быў выкапаны катлаван, і 23 мая 1992 года адбылася сімвалічная закладка першага каменя будынка. Асвяціў на ўрачыстым малебне і благаславіў адраджэнне сімвала гарадскога самакіравання архіепіскап Магілёўскі і Мсціслаўскі Максім. У 1992 годзе было засвоена каля 1 млн. руб. і выведзены нулявы цыкл. Але, як часцяком бывае, добрая справа не адразу пайшла лёгка. Распад СССР, цяжкасці пераходнага перыяду не дазволілі так хутка, як марылася грамадскасці, аднавіць ратушу. З-за недахопу сродкаў і палітычнай волі ва ўмовах сістэмнага крызісу эканомікі работы былі надоўга прыпынены.

Працягу адбудовы ратушы ў канцы 1990 гадоў пры новых кіраўніках гарадскога выканаўчага камітэта замінала дачыненне да першай спробы адраджэння ратушы Сяргея Габрусева. Ён ўспрымаўся магілёўскай наменклатурай, як апазіцыянер і чалавек з іншай “каманды”, што часткова было праўдай. Тое, што ідэю адраджэння працягвалі падтрымліваць практычна ўсе магілёўскія апазіцыйныя палітычныя партыі і рухі, толькі ўзмацняла недавер да прэкту.

Нягледзячы на няўдачу першай спробы аднаўлення, практычна ўся культурная эліта горада падтрымлівала праект. Некалькі разоў магілёўская грамадскасць праводзіла збор подпісаў з прапановай адрадзіць дзямент магілёўскага грамадзянскага доўлідства.

Магілёўскія гісторыкі і краязнаўцы ўсе 90-я гады XX і першыя гады XXI стагоддзяў у сваіх публікацыях і выступленнях неаднаразова ставілі пытанне пра неабходнасці аднаўлення гарадской ратушы. Вялікую актыўнасць і настойлівасць тут праявіў першы дырэктар Музея гісторыі горада Магілёва Ігар Пушкін. Вялікую актыўнасць і настойлівасць тут праявіў першы дырэктар Музея гісторыі горада Магілёва Ігар Пушкін. Не дазвалялі забыцца на неабходнасць адбудовы мясцовыя журналісты, гісторыкі і краязнаўцы. Сярод іх найбольш настойлівымі і паслядоўнымі былі Алены Барысава, Мікола Ножнікаў і Віктар Юшкевіч. Макеты, малюнкі ратушы сталі неад'емнай часткай экспазіцыі магілёўскіх музеяў. Паступова ратуша зноў стала сапраўдным архітэктурным сімвалам Магілёва, а яе сілуэт стаў пазнавальным для ўсіх, у тым ліку і маладзейшых, пакаленняў гараджан. Ён пачынае шырока распаўсюджвацца ў якасці гарадскога брэнда.

Пад уплывам грамадскай думкі магілёўскія ўлады ў пачатку XXI стагоддзя вярнуліся да ідэі яе адраджэння. Праект абмяркоўваўся на самым высокім у вобласці ўзроўні. Прапановы старшыні Магілёўскага гарвыканкама Віктара Шорыкава па адбудове помніка падтрымаў старшыня абласнога выканаўчага камітэта Барыс Батура. У маі 2004 г. гарадскі выканаўчы камітэт даў дазвол на праектаванне, а ў студзені 2005 г. было выдадзена архітэктурна-планіровачнае заданне на аднаўленне помніка архітэктуры.

У аснову праекту былі пакладзены гістарычныя дакументы і матэрыялы. З дапамогай камп'ютарнай апрацоўкі старых фотаздымкаў былі ўдакладнены памеры і прапорцыі фасадаў і архітэктурнага дэкару. Прадугледжвалася будаўніцтва ратушы на яе спрадвечным месцы, выкарыстанне толькі высакаякасных матэрыялаў і канструкцый, дэкаратыўная і вячэрняя падсветка. Праект прадугледжваў адкрыццё будынка для наведвання і адначасова захоўваў першапачатковую функцыю ратушы – месца размяшчэння органаў гарадскога самакіравання.

Напачатку меркавалася, што адроджана ратуша будзе да 740-й гадавіны меркаванай даты заснавання Магілёва. Але фінансавая напружанасць гарадскога бюджэту ўвесь час адсоўвала рэальны пачатак будаўніцтва ратушы. На наш погляд, вельмі важным момантам, які паўплываў на тэрмін пачатку адбудовы помніка, стаў чарговы збор подпісаў за адраджэнне ратушы падчас свята горада ў чэрвені 2007 г. Яго правяла група неаб'якавых да магілёўскай гісторыі хлопцаў і дзяўчат, сярод якіх большасць была актывістамі

апазіцыйных партый. Сем чалавек сабралі за тры святочныя дні каля дзвюх тысяч подпісаў і пазней перадалі іх дэпутатам на сесіі гарадскога савета. Ідэю вырашылі перахапіць палітычныя апаненты. Мясцовая арганізацыя БРСМ абвясціла акцыю па адбудове ратушы разам. Барацьба за ініцыятыву пайшла толькі на карысць справе.

Пасля збору подпісаў на старонках гарадской газеты “Веснік Магілёва” была распачата дыскусія па пытанні неабходнасці аднаўлення ратушы. Рэакцыя культурных аб’яднанняў, жыхароў горада на ідэю адраджэння ратушы аказалася надзвычай станоўчай. Разгледзеўшы звароты грамадзян, грамадскіх аб’яднанняў, прапановы круглага стала, якія падтрымаў гарвыканкам, нягледзячы на складанасць выканання бюджэту гарадскі савет дэпутатаў на сваёй сесіі 8 жніўня 2007 г. прыняў рашэнне пачаць аднаўленне ратушы ўжо ў 2007 г., выдзеліць з гарадскога бюджэту неабходныя сродкі для завяршэння вырабу праектна-каштарыснай дакументацыі і пачатку будаўніцтва. Дэпутаты звярнуліся ў абласны выканаўчы камітэт з просьбай уключыць аб’ект у абласную інвестыцыйную праграму 2008-га года.

Такім чынам, рашэнне аб аднаўленні магілёўскай ратушы не было спантаным. Яе рэканструкцыя, амаль як і прапісана ў міжнародных хартыях, была прызнана “неабходнай у выніку грунтоўных і адкрытых кансультацый паміж прадстаўнікамі дзяржаўнай і мясцовай адміністрацыі і зацікаўленай грамадскасці”.

У жніўні 2007 г. на аб’екце распачаліся будаўнічыя работы. Аднаўленне найвышэйшага дасягнення магілёўскага гарадскога доўгавечнага пачалося праз паўстагоддзя пасля яго варварскага знішчэння. Гарвыканкам даверыў будаўніцтва прэстыжнага аб’екта ААТ “Прамысловы буд”. Дырэктар Леанід Балдзенка накіраваў на будоўлю сваіх лепшых спецыялістаў. Яе кіраўніком стаў начальнік участка Міхаіл Міхалап. Непасрэдна курыравалі будаўніцтва старшыня гарвыканкама Віктар Шорыкаў і яго намеснік Уладзімір Ціток.

Фундаменты ратушы і вежы былі заглыблены на 7 метраў і пачалася ўкладка бетонных падушак у падмурак будынка. Уся падземная частка была выканана з маналітнага і зборнага бетону і жалезабетону. У кастрычніку пачаліся працы па кладцы сцен ратушы. Яны ўзводзіліся з чырвонай цэгля высокай трываласці, якая паступіла на будоўлю з Мінскага керамічнага і Обальскага цаглянага ў Віцебскай вобласці заводаў.

Вялікай праблемай у гэты час было спазненне з распрацоўкай чарцяжоў і дакументацыі. Будаўніцтва распачалося тады, калі аб’ект

яшчэ не быў забяспечаны ўсёй неабходнай праектна-каштарыснай дакументацыяй. Праекціроўшчыкі былі пастаўлены ў вельмі складаныя ўмовы раптоўным і шпаркім пачаткам будаўніцтва. Аплата работ ўвесь час спазнялася.

Нягледзячы на ўзнікаўшыя праблемы будынак ратушы набываў свае спрадвечныя рысы. Ва ўрачыстай цырымоніі, звязанай з пачаткам адроджэння гарадской ратушы, якая адбылася 23 лістапада 2007 г., прыняў удзел Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Пасля гэтай акцыі можна было быць упэўненым, што нягледзячы на катаклізмы ў сусветнай эканоміцы, будаўніцтва аб'екта будзе завершана. Быў у гэтым і негатыўны момант. Сведкі падзеі сцвярджаюць, што менавіта тады прагучалі амбіцыйныя абяцанкі мясцовай улады адбудаваць ратушу за адзін год, пры праектных двух.

Як часта бывае і на іншых беларускіх аб'ектах, будоўля з апырэджаннем графіка да пэўнай даты выклікала шматлікія тэхналагічныя праблемы. Будаўнікі скардзіліся на тое, што праектная дакументацыя перманентна не паспявае да новага графіку работ. Галоўны архітэктар наракаў на нізкую кваліфікацыю і якасць работ будаўнікоў Магілёва, з-за чаго ўвесь час неабходна карэктаваць чарцяжы, абураўся тым, што тынкавыя профілі і профілі карнізаў не адпавядаюць прынятым у XVIII ст., што аўтарскі нагляд замовец не аплачвае, што перамяшчэнне гадзінніка на 15 метраў уверх зрабіла дэкор верхніх паверхаў немагчымым і г.д. У кіраўніцтва горада і будаўнікоў былі свае контраргументы. Тым не менш, працы былі рэзка паскораны.

У сакавіку было завершана кладка цэглы вежы. Усю вясну інтэнсіўна ішла дэкаратыўная тынкоўка сцен вежы і будынка, укладка чарапіцы на страсе ратушы. Усе вонкавыя сцены будынка былі атынкаваны, а ляпныя дэталі выкананы метадам адліўкі з бетону. Ратушу ўпрыгожыла сапраўдная чырвоная гліняная дахоўка, якую набылі ў Германіі з прычыны адсутнасці айчыннай вытворчасці такой якасці. У суботу 19 красавіка на сваю спрадвечную 47-метровую вышыню быў усталяваны купал ратушы. У маі былі скончаны асноўныя будаўнічыя работы і дэманціраваны вежавы кран. Пачаліся складаныя ўнутраныя апрацоўчыя работы.

Нягледзячы на шматлікія вытворчыя праблемы ўсе працы былі скончаны да пачатку ліпеня 2008 года. Першы раз адроджаны шэдэўр грамадзянскай архітэктуры XVII стагоддзя прэзентавалі грамадскасці на Дня горада 3 ліпеня, а другі раз афіцыйна 18-га па прыездзе Прэзідэнта Беларусі адбылося ўрачыстае адкрыццё страчанага ў 1957 г., а

цяпер адроджанага шэдэўра грамадзянскай архітэктуры XVII стагоддзя.

У адрозненні ад многіх іншых ініцыятыў беларускай грамадскасці, задума адраджэння сімвал гарадскога самакіравання здзейснілася таму, што практычна ўся культурная эліта горада падтрымлівала ідэю адраджэння страчанага помніка. Грамадскасць Магілёва ўдала выбрала аб'ект для змагання. Ён не супярэчыў пануючым настроям кіруючай наменклатуры. У Магілёве пэўны час ішлі спрэчкі на тэму, хто выйграў ад будаўніцтва ратушы: апазіцыя і грамадскія актывісты, ці ўлада? Цяпер яны сціхлі. Стала відавочна, што выйгралі ўсе.

Адбудова ратушы была прызнана галоўнай гарадской падзеяй 2008 г. Да яе адкрыцця была выдадзена кніга “Магілёўская ратуша. Гістарычны лёс і адраджэнне”. Больш падрабязна гісторыя барацьбы грамадскасці за адраджэнне магілёўскай ратушы былі намі раскрыты на магілёўскіх канферэнцыях.

Пяць гадоў новага жыцця ратушы пацвердзілі вялікае значэнне барацьбы грамадскасці за яе аднаўленне і паказалі вялізныя станоўчы ўплыў адраджэння страчаных гістарычных помнікаў (асабліва дамінантных для гістарычных ландшафтаў) для развіцця патэнцыялу рэгіёнаў. Сёння можна смела казаць, што адраджэнне магілёўскай ратушы – адзін з фактараў устойлівага развіцця рэгіёна. Напрыклад, як паказвае рэакцыя прадстаўнікоў турыстычных кампаній, адбудова ратушы павысіла турыстычны патэнцыял горада. “У горада з’явіўся шарм” – рэакцыя і магілёўцаў, і гасцей гораду.

Ратуша сёння не проста прыцягвае турыстаў і нагадвае магілёўцам аб слаўных часах магдэбургскага права, але адным сваім з’яўленнем выклікала ўзрастанне грамадскай актыўнасці гараджан. Адрозна ў горадзе сталі абмяркоўвацца іншыя магчымыя аб’екты гістарычнай рэканструкцыі. Рэзка ўзрасла колькасць зваротаў ў органы ўлады з прапановамі аб вяртанні магілёўскім вуліцам старажытных назваў, узвядзенні помнікаў славытым землякам і г.д.

Справа ў тым, што для ўрбанізаванага сучаснага грамадства прастора гарадоў набывае сакральнае значэнне. Невыпадкова адраджэнне ратушы ярка праявіла і нявырашаныя праблемы рэгенерацыі цэнтра Магілёва, паказала, якім ён мог бы стаць, калі б былі адбудаваны і іншыя знакавыя будынкі. У публікацыях не раз выказвалася думка, што цэнтральнай частцы Магілёва не хапае “разынкі”. Месца зруйнаваных будынкаў новабуды XX стагоддзя занялі, але замяніць іх яны не змаглі. Дарэчы, многія пляцоўкі так і

засталіся незабудаванымі. Відавочна, што яе трэба праводзіць. але праекты не прымаюцца. Вельмі цяжка аказалася замест зруйнаваных будынкаў уціснуць у традыцыйны ландшафт сучасныя пабудовы. Ён вымагае старых форм.

Адной ратушы аказалася мала для рэгенерацыі гістарычнага цэнтра Магілёва. А новыя будаўнічыя праекты могуць канчаткова знішчыць перспектывы рэгенерацыі гістарычнага ландшафта. Будаўніцтва маставага пераходу праз Дубравенку выклікала радасць аўтааматараў і сум, распач і маркоту ў асяродку мастакоў і краязнаўцаў. Адна з самых маляўнічых вуліц гораду фактычна знікла. Вуліцу, якая гістарычна склалася і натхняла мастакоў і паэтаў, замяніў функцыянальны пуцэпавод. Вялікія спрэчкі і супраціўленне грамадскасці ў горадзе выклікалі планы будаўніцтва гандлёва-офіснага цэнтра на месцы касцёла Ксаверыя (езуіцкага), расшырэння гандлёвага цэнтра “Магніт”. На наш погляд, апасрэдна такой грамадскай актыўнасці спрыяла паспяховы ўдзел грамадскасці ў адраджэнні перліны магілёўскага дойлідства – гарадской ратушы.

У Беларусі ў апошнія гады распачаўся працэс адбудовы зруйнаваных у віхуры драматычных падзей ХХ стагоддзя. помнікаў архітэктуры. Адноўлены Мінская ратуша, тры праваслаўныя храмы ў гістарычнай частцы Віцебска. Абмяркоўваюцца праекты адбудовы Брэсцкай і Гарадзенскай ратуш, іншых страчаных жамчужын беларускага дойлідства. Прыклад Віцебска, дзе каля пустой ратушняй плошчы правялі рэканструкцыю старых будынкаў, адбудавалі разбураныя цэрквы, і горад адразу стаў прыцягальным турыстычным цэнтрам, паказвае накірунак дзеяння. У Магілёве таксама варта сканцэнтравацца не на новым будаўніцтве ў цэнтры горада, а на адраджэнні знакавых старажытных будынкаў на іх сапраўдных месцах. Гаворка ідзе перш наперш аб адбудове будынкаў Багаяўленскага сабора і касцёла Ксаверыя (езуіцкага), вежы Спаскай царквы. Гэта стане ўкладам у аднаўленне гістарычнага ландшафту, што паспрыяе станоўчым зменам грамадскіх настрояў, росту ініцыятывы грамадзян і эканамічнага патэнцыялу, мацаванню гарадской і нацыянальнай ідэнтычнасці.

Прайшло восем гадоў з моманту адраджэння ў ліпені 2008 года Магілёўскай ратушы. Яна, так упрыгожыла горад, што ад жыхароў Магілёва і яго гасцей чуюцца аб ёй самыя станоўчыя водгукі. Стромкая постаць ратушы захапляе гараджан і турыстаў, зноў зрабіла гістарычны цэнтр месца маляўнічым і рамантычным. Тым не менш, дыскусіі вакол ратушы ў асяроддзі спецыялістаў працягваюцца. Яе

лёс не перастаў хваляваць і грамадскасць. Адна з праблем, якая абмяркоўваецца – гэта спрэчка аб ступені аўтэнтычнасці адроджанага будынка ратушы. Сапраўды, пазітыўнае ўспрыманне факта адраджэння страчанага помніка архітэктуры не засланыя пытанні: ці падыходзіць да яе тэрмін “помнік”, наколькі новая ратуша каштоўная?

Неабходна заўважыць, што нігілістычныя, а часам і зневажальныя ацэнкі рэалізацыі ўласных і чужых рэстаўрацыйных праектаў распаўсюджаны сярод пэўнай частцы рэстаўратараў і архітэктараў. Чаго ў іх болей: какецтва і чакання кампліментаў, боязі крытыкі і прэвентыўнай самаабароны, ці рэальнай канстатацыя выніку ўласнай дзейнасці, або бяздзейнасці – тэма хутчэй для псіхалагічных даследаванняў. У дадзеным кантэксце важна тое, што менавіта спрэчка аб аўтэнтычнасці ратушы і не надта высокія адзнакі каштоўнасці здзейсненых у апошнія гады рэстаўрацыйных архітэктурных праектаў сталі штуршком для напісання гэтага артыкула.

Перш чым прыступіць да аналізу праблемы, дазволю сабе нагадаць, што тэрмін “аўтэнтычнасць” у гуманітарных навукх звычайна прымяняецца для абазначэння першасных, традыцыйных, рэгіянальна-спецыфічных відаў культуры. У слоўніках “аўтэнтычны” тлумачыцца, як “сапраўдны, адпаведны сапраўднаму, пэўны, дакладны.” Як трапна заўважыў дэкан архітэктурнага факультэта БНТУ Армен Сардаров, у добрым беларускім слове “сапраўдны”... так і чуецца “быць з праўдай”

Распачну з таго, што ў дыскусіях аб аўтэнтычнасці сучаснага будынка Магілёўскай ратушы назіраецца відавочны канфлікт разнастайных інтэрпрэтацый. Іх крайнасці:

- будаўніцтва ратушы – ёсць адраджэнне гістарычнага помніка з дапамогай сучасных тэхналогій;
- у 2008 г. была пабудавана нават не копія, а муляж былой ратушы, які толькі вонкава нагадвае былую жамчужыну магілёўскай грамадзянскай архітэктуры і не мае асаблівай каштоўнасці.

Па сутнасці, супрацьлеглыя ацэнкі каштоўнасці аднаўлення ратушы сталі адлюстраваннем аб’ектывісцкага і канструктывісцкага падыходаў да праблемы. У сучаснай антрапалогіі, як правіла, вылучаюць два вызначэнні аўтэнтычнасці: як атрыбут, асаблівае, унутрана ўласцівая дадзенай рэчы або тэхналогіі якасць, і як становішча яе ў прасторы і часе. Другі канструктывісцкі падыход для нас асабліва важны, бо менавіта паводле яго вызначаюць прыналежнасць пабудовы да архітэктурнага комплексу ці гістарычнага ландшафту. У ім, у адрозніванні ад першага, лічаць, што аўтэнтыч-

насць ляжыць не ў саміх аб'ектах, а ў дыскурсах, якія ўзнікаюць з іх нагоды. У гэтым сэнсе, аўтэнтычнасць заўсёды сацыяльна сканструяваная і зменлівая з'ява.

У тэорыі аб'ектывісцкія ўяўленні аб аўтэнтычнасці лёгка пераадолююцца, а на практыцы дамінуюць. Справа ў тым, што ў прыкладных сферах культуры – у музейнай дзейнасці, на рынку мастацтва, нават у законатворчасці спецыялісты маюць справу з канкрэтнымі рэчамі і ім важна іх атрыбутаваць, вызначыць эпоху, кошт і г.д. Тым не менш, разуменне складанасці праблемы аўтэнтычнасці пашыраецца. Пры такім больш шырокім яе разглядзе падставы для спрэчак становяцца зразумелымі. Музейныя работнікі і антыквары ў ацэнцы ратушы акцэнт робяць на змяненнях формы і матэрыялаў, а грамадскія актывісты – на сімвалічнасці яе адраджэння.

З чыста фармальнага боку, як падаецца, правы крытыкі, бо ратуша будавалася з сучасных матэрыялаў, па сучасных тэхналогіях, да яшчэ і з пэўнымі адступленнямі ад праекта. Яна, сапраўды, па пэўных прычынах не можа лічыцца абсалютна дакладнай копіяй старажытнага будынка. З гэтага пункту гледжання яе цяжка назваць адраджаным помнікам архітэктуры XVII стагоддзя. Безумоўна, гэта будынак XXI стагоддзя. Аднак жа, ёсць і іншыя, больш кампліментарныя для ратушы меркаванні, бо калі атрыбутуецца і ацэньваецца архітэктурны будынак, то вызначаюцца рысы, якія некалькі адражняюцца ад антыкварных рэчаў і музейных прадметаў.

Прапаную разгледзіць праблему па парадку, абапіраючыся на вядомы ў антрапалогіі пастулат, згодна якому казаць можна аб трох асноўных відах аўтэнтычнасці: па форме, функцыі і зместу. Не будзем забываць і тое, што каштоўнасць ратушы мы можам разглядаць у сучасным горадабудаўнічым, агульнакультурным, гістарычным і іншых кантэкстах.

Месца. Найперш трэба адзначыць, што адраджаны будынак ратушы стаіць на сваім родным спрадвечным месцы. Дзякуй Богу яго не забудавалі ў савецкі час. Месца было вольнае. Руйнаваць пабудовы XX ст не прыйшлося, а адбудова ратушы натуральна спрыяла рэгенерацыі, хай сабе і частковай, гістарычнага краявіду цэнтра горада, аб значэнні чаго мы пагаворым ніжэй.

Форма. Калі казаць аб форме, то тут важна падкрэсліць, што паводле сваёй знешняй форме і сілуэту праект будынка даволі дакладна капіруе старажытную ратушу. Архітэктары і будаўнікі ўвялі толькі некалькі вонкавых змяненняў, якія іх адражняюць. А вось

унутраная планіроўка сучаснай ратушы прыстасавана да сучасных патрэб і істотна адрозніваецца ад ранейшых узораў.

Не засяроджваючы шмат увагі на праектных дэталях, адзначу толькі што генеральным праекціроўшчыкам выступіла ТАА “Цэнтр па рэгенерацыі гісторыка-культурных ландшафтаў і тэрыторый”. Праект “Узнаўленне гісторыка-культурнай каштоўнасці XVII стагоддзя ратушы ў г. Магілёве” здзейснілі навуковы кіраўнік А. Кропатаў, галоўны архітэктар А. Кандратаў, галоўны інжынер А. Кандраль, архітэктары В. Пракопчык і Т. Панамарова, канструктар В. Сазонава. У яго аснову былі пакладзены гістарычныя дакументы і матэрыялы, гістарычная даведка і археалагічная справаздача А. Трусава, праект 1985 года архітэктара Я. Ханінай. Важна адзначыць, што першапачаткова меліся чарцяжы планаў папярэдняга праекта, фатаграфіі праекта 1834 года, фатаграфіі абмераў планаў 1919 года, абмер плану 1945 года, і дакладныя “свае” фрагментарныя абмеры мура цокаля 1979 года. Матэрыялы абмераў параўноўваліся, каб знайсці супадзенні ў памерах, але адрозніванні былі досыць вялікімі. Новы праект прайшоў узгадненне ва ўпраўленні па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

З праектнай дакументацыі бачна, што з дапамогай камп’ютарнай апрацоўкі старых фотаздымкаў былі ўдакладнены памеры і прапорцыі фасадаў і архітэктурнага дэкару. На падставе вертыкальных замераў па дадзеных фатаграфіях была сканструявана мадэль будынка ратушы. Сумяшчэнне мадэлі і фатаграфіі з дапамогай кампутара, выверка суадносін вышыні ярусаў і паверхаў на аснове вытворных “залатой” прапорцыі пацвердзіў высокую ступень яе дакладнасці і паслужыў доказам таго, што фасад у свой час будаваўся з улікам прапорцый стылю.

У аснову праекта была пакладзена ідэя аднаўлення фасадаў ратушы такімі, якімі яны былі ў сярэдзіне XVIII стагоддзя. Новы праект рэканструкцыі прадугледжваў будаўніцтва будынка ратушы вышынёй 14 метраў і васьміграннай пяціяруснай вежы, якая на 47 метраў 30 сантыметраў павінна была зноў ўзняцца над горадам. Вонкавыя габарыты будынка ў ім адпавядалі арыгінальным памерам. Толькі пры рашэнні дваровага фасаду выкарыстоўваліся аналагі і ўскосныя ўказанні ў гістарычнай запісцы на існаванне франтона.

У адпаведнасці з праектам, плануемая плошча забудовы складала 373 м², аб’ём будынка – 5500 м³, агульная плошча памяшканняў – 844,2 м², у тым ліку падвала – 18,7 м², першага паверха 284,1 м², другога – 270,7 м², мансарды – 270,7 м². Плошчы

верхніх ярусаў вежы, якія не былі прадугледжаны для эксплуатацыі, пры гэтым не ўлічваліся. У сувязі са зменай функцыянальнага прызначэння будынка, унутраная планіроўка паверхаў была выканана згодна з новым планам. У апраўданне архітэктарам трэба зазначыць, што ўнутраная планіроўка будынка з часоў будаўніцтва некалькі разоў мянялася.

Матэрыялы. Нясучыя сценавыя канструкцыі ратушы планавалася ствараць з блокаў ячэйстага бетону таўшчыняй 500 мм. і цэгля – 260–300 мм. Таўшчыня цагляных сцен вежы адрозніваецца ў залежнасці ад ярусаў і змяншаецца ад 1130 мм. унізе да 380 мм. наверх. Дзеля надання большай устойлівасці вежу паставілі на маналітную жалезабетонную пліту. Праект прадугледжваў індывідуальныя вокны, як і многія дзверы будынку; у экспазіцыйных залах першага паверха – наладжванне падвясной столі і пакрыццё падлогі керамічнай пліткай. Падлога другога паверха планавалася паркетнай, і толькі мансарда мела, паводле праекта, сучасную аздобу. Каштарыс праекта ў коштах 2007 года склаў 5,5 млрд. рублёў (2 млн. 560 тыс. \$).

Функцыя. Яшчэ на стадыі праектавання ішло абмеркаванне прызначэння памяшканняў ратушы. Пасля разгляду шэрагу прапаноў было вырашана на першым паверсе будынка размясціць залы Музея гісторыі Магілёва, на другім – залу пасяджэнняў гарадскога Савета, урачыстых прыёмаў і цырымоній, прыёмную кіраўніка гарадской адміністрацыі, а на мансардзе – фондавыя і службовыя памяшканні, кабінеты гарадскога музея. Такім чынам, праект прадугледжваў адкрыццё будынка для наведвання і адначасова захоўваў першапачатковую функцыю ратушы – месца размяшчэння органаў гарадскога самакіравання. Пад час будаўніцтва ратушы тагачасны старшыня Магілёўскага гарвыканкама Віктар Шорыкаў памяшканне прыёмнай кіраўніка гарадской адміністрацыі на другім паверсе палічыў залішнім. Было вырашана перадаць яго музею горада, што значна павялічыла экспазіцыйныя магчымасці апошняга, але і дадало праблем будаўнікам і праекціроўшчыкам.

Будынак сёння выкарыстоўваецца пад музей гісторыі Магілёва і яму належыць. Але, і гэта вельмі істотна, ў яго ёсць і іншая надта важная функцыя – у ратушы праходзяць сесіі дэпутатаў Магілёўскага гарадскога савета дэпутатаў. Так, у маі 2010 года ўпершыню ў навейшай гісторыі ратушы прайшлі выбары новага старшыні гарадскога Савета дэпутатаў.

Вельмі важна, што ратуша, як і ў часы самакіравання, зноў стала адным з цэнтрам грамадскага жыцця горада. У ёй праводзяцца

шматлікія афіцыйныя і грамадскія гарадскія мерапрыемствы, у тым ліку ўзнагароджанні, уручэнне прэміі “Дасягненне”, урачыстыя прыёмы замежных дэлегацый, канферэнцыі, прэзентацыі і г.д. Фактычна будынак функцыянуе як гарадскі грамадскі цэнтр.

Можна канстатаваць, што назіраецца адраджэнне і элементаў функцыянальнай аўтэнтчнасці Магілёўскай ратушы.

Змест. Дух месца. Пытанне зместу ў дачыненні да ратушы дастаткова складаная тэма. Справа ў тым, што ў праблеме аўтэнтчнасці важныя маркеры, якія мы прызнаём. На мой погляд, перш за ўсё тут трэба казаць аб сімвалічнасці адраджэння будынка ратушы. Магілёўская ратуша – гэта форма, якая даўно пераўтварылася ў сімвал. Пры аналізе культурных сімвалаў, перш наперш, выяўляюць гісторыю налажэння сэнсаў і пераўтварэння рэчы ці аб’кта ў сімвал. Таму і пачну разглядаць гэты аспект праблемы гістарычна паслядоўна.

Па першае, ратуша для магілёўцаў гістарычна была і застаецца сёння **сімвалам гарадскога самакіравання**. Яна нагадвае аб тых слаўных часах, калі гарадскі магістрат кіраваў усім жыццём у горадзе і размяшчаўся звычайна ў спецыяльным будынку – ратушы. Магдэбургскія гарады стаялі на адной роўніцы са славымі гарадамі Старога Свету ў сэнсе самакіравання. Магілёўская ратуша з канца XVII стагоддзя дэманстравала свету, што магілёўцы здольныя ўмела распараджацца ўласнай свабодай і дабрабытам.

Па другое, ратуша для гараджан даўно стала **адным з сімвалаў шматвяковай гісторыі горада**. Сёння адбудаваная ратуша нібыта масток наладзіла сувязь паміж сучаснасцю і гісторыяй Магілёва. Напрыклад, яна адразу аблягчыла экскурсаводам, гасцям гораду ўспрыманне магілёўскай даўніны, ды і самім жыхарам прывязку старых фотаздымкаў да сучаснага ўрбаністычнага пейзажу Магілёва.

Па трэцяе. Магілёўская ратуша заўсёды была і цяпер зноў стала адным з **архітэктурных сімвалаў Магілёва**. Вельмі важна адзначыць тое, што пасля адраджэння ратушы была адноўлена адна з галоўных архітэктурных дамінантаў горада. Сёння гарадскі ландшафт не толькі стаў больш маляўнічым, але і наблізіўся да вядомага нам па фотаздымкам пачатку XX стагоддзя ўзору. Цяпер ратуша зноў фарміруе панараму гістарычнай частцы Магілёва. Усім стала бачна, як яе не хапала ў цэнтры Магілёва.

Калі пагаджацца з думкамі многіх сучасных архітэктараў, што архітэктурна прызвана дапамагаць людзям кантактаваць паміж сабой і месцам, ў якім яны пражываюць, то ратуша выконвае гэтую задачу

бліскача. Яна не забытвае і не азадачвае людзей, а, перш наперш, вырашае задачы камунікацыі паміж імі і прасторай. Як архітэктурная дамінанта Магілёўская ратуша зноў візуальна паказала, дзе знаходзіцца цэнтр горада. Нібыта свечка, яна высветліла і пазначыла месцазнаходжанне старога гораду і стала як магніт прыцягваць увагу да яго.

Магілёўская ратуша заўсёды займала сваё пачэснае месца і сярод дьяментаў беларускага дойдства. Па яе сілуэту магілёўцы адрознівалі свой горад ад іншых. У Вялікабрытаніі ў сярэдзіне XX стагоддзя, пад час забастоўкі паштовых работнікаў беларускімі эмігрантамі была надрукавана серыя з пяці аналагаў паштовых марак. Яны былі ў абароце кароткі час, калі розныя грамадскія арганізацыі займелі права мець уласную пошту. Згуртаванне беларусаў Вялікабрытаніі размясціла на них выявы самых выбітных помнікаў беларускай архітэктурны. Сярод беларускіх ратуш была абрана менавіта магілёўская.

Нездарма сёння, пасля свайго адраджэння Магілёўская ратуша стала сапраўднай тэлевізійнай зоркай як рэгіянальнага, так і нацыянальнага тэлебачання. Як правіла, яна архітэктурна прадстаўляе Магілёў ў выпусках прагнозаў надвор'я і застаўках большасці рэспубліканскіх каналаў.

Па чацвёртае. І першае, і другое, і трэцяе выразна сведчыла аб **еўрапейскасці Магілёва**. Магдэбургскае самакіраванне, прыналежнасць да еўрапейскай гістарычнай прасторы, стылёвае архітэктурнае падабенства з іншымі гарадамі Еўропы сцвярджае духоўную і матэрыяльную прыналежнасць горада да гэтай частцы свету. Дарэчы, менавіта таму і сёння для мноства магілёўцаў адраджэнне ратушы – ёсць сведчанне еўрапейскага выбару нашай краіны.

Па пятае. Істотную ролю ў фарміраванні адносін гараджан да ратушы, на мой погляд, сыграла і трагічная гісторыя знішчэння выдатнага архітэктурнага помніка ў 1957 годзе. Ратуша застаецца адным з **сімвалаў варварскіх, часцяком на мяжы з злачыннасцю адносін да архітэктурнай спадчыны ў савецкі час**. Пакутніцкі лёс будынка, які тэхналагічна адносна проста рамантаваўся, але замест рэканструкцыі быў разбураны, выклікаў натуральнае спачуванне і рамантызацыю.

І апошняе. Нельга абмінуць і тое, што ратуша сёння не проста нагадвае магілёўцам аб слаўных часах магдэбургскага права і прыцягвае турыстаў сваёй выбітнай гарманічнай формай, але адным сваім з'яўленнем выклікала ўзрастанне грамадскай актыўнасці гараджан. Адраджэнне ратушы стала такой важнай падзеяй у жыцці

Магілёва, яшчэ і таму, што гісторыя змагання за яе аднаўленне сама пераўтварылася ў **сімвал плённасці грамадскай ініцыятывы**.

Тое, што шматгадовая барацьба магілёўскай грамадскасці за адраджэнне знішчанага помніка закончылася поспехам, выклікала энтузіязм і паспрыяла шматлікім станоўчым каментарам у прэсе. Адразу пасля адкрыцця ратушы ў горадзе сталі абмяркоўвацца іншыя магчымыя аб'екты гістарычнай рэканструкцыі. Рэзка ўзрасла колькасць зваротаў ў органы ўлады з прапановамі аб вяртанні магілёўскім вуліцам старажытных назваў, узвядзенні помнікаў славутым землякам і г.д. Ратуша для магілёўцаў была сімвалам самакіравання, а сёння стала і добрым знакам духоўнага абуджэння і адраджэння.

Менавіта ў сімвалічнасці адраджэння магілёўскай ратушы мне бачыцца найбольшая каштоўнасць яе адраджэння. Нездарма ў прадмове старшыні Магілёўскага гарадскога выканкама С.П. Барадаўкі да другога выдання кнігі “Магілёўская ратуша. Гістарычны лёс і адраджэнне” сказана: “Гарадская ратуша на працягу трох стагоддзяў з’яўлялася **галоўным сімвалам** (вылуч. аўт.) горада на Дняпры, яго дзяржаўнай значнасці, палітычнай і эканамічнай магутнасці.”

Падводзячы вынік разважанням, варта адразу адзначыць, што адроджаны, а дакладней сказаць нанова пабудаваны будынак магілёўскай ратушы, безумоўна, не можа лічыцца ды і не мог, нават тэарэтычна, стаць цалкам аўтэнтчным архітэктурным помнікам XVII стагоддзя. Калі адноўлены будынак Магілёўскай ратушы разглядаць выключна, як антыкварную рэч ці як музейны прадмет, то, сапраўды, не можа ісці гаворкі аб адроджанай аўтэнтчнасці. Гэта навабуд, муляж і не болей. Але, калі глядзець на яе, як на архітэктурны аб'ект, які ўпісаны ў магілёўскую гісторыю і культурную прастору, то, як паказана вышэй, сітуацыя выглядае зусім не так катастрафічна.

Сёння і з фармальна-архітэктурнага, і з функцыянальнага пунктаў гледжання, і асабліва па зместу можна казаць аб элементах адроджанай аўтэнтчнасці магілёўскай ратушы. І з гэтага пункту гледжання зусім не выглядаюць вар’яцкімі ці антынавуковымі разважанні аб адраджэнні “**помніка гісторыі**” (вылучана аўт.) – Магілёўскай ратушы. Такая адзнака, дарэчы, рэзка павялічвае каштоўнасць грамадскай актыўнасці накіраванай на аднаўленне паварварску зруйнаванага ў 1957 г. помніка магілёўскай грамадзянскай архітэктуры. Яна паказвае і напрамак ў якім можна рухацца ў справе

аднаўлення страчаных з-за катаклізмаў XX стагоддзя, а больш з-за нашай неахайнасці і інтэлектуальнай злыбеды помнікаў.

Я зусім не прэтэндую на ролю настаўніка архітэктараў у сферы аўтэнтычнасці, цудоўна ведаю, што павага да аўтэнтычнасці і яе шырокае разуменне зафіксавана ва ўсіх асноўных міжнародных архітэктурных хартыях і дакументах. У той жа Рыжскай хартыі 2000 г. не двухсэнсоўна запісана, што “...аўтэнтычнасць ёсць мерай таго, наколькі праўдападобна і дакладна вызначальныя рысы культурнай спадчыны (уключаючы знешні выгляд і кампазіцыю, матэрыялы і субстанцыю, выкарыстанне і функцыю, традыцыі і тэхналогіі, размяшчэнне і наваколле, дух і пачуцці, і іншыя фактары) сведчаць пра сваю значнасць...” За стагоддзі рэстаўрацыйных работ архітэктурная супольнасць прыйшла да разумення вартасці помнікаў старасветчыны ва ўсіх яго праявах: знешняе аблічча, характар пабудовы інтэр’ера, элементы аздобы, гістарычныя напластаванні, канструкцыі, будаўнічыя матэрыялы розных перыядаў. Натуральна, што ўяўленні антраполагаў, этнолагаў, гісторыкаў аб аўтэнтычнасці ўплывалі на ўяўленні архітэктараў і наадварот.

Толькі застаецца пытанне: Чаму ж, нягледзячы на вядомасць асноўных тэарэтычных тэзісаў напісанага вышэй тэксту, многія беларускія архітэктары так скептычна ставяцца да ўласных дзетак – рэстаўраваных і адроджаных гістарычных будынкаў? Адказ мне бачыцца ў тым, што яны ўвагу звяртаюць перш-наперш на форму і матэрыял будынкаў. Сімвалічнасць іх, змясцоўная і функцыянальная аўтэнтычнасць прызнаюцца, але застаюцца фонам з-за пэўнай вузкасці прафесійных падыходаў.

Такі скепсіс, а часам і грэблівае называнне адроджаных помнікаў гісторыі “навабудамі” не такі бяспечны, як можа падацца. Ён між волі перадаецца на стаўленне да выконвання прафесійных абавязкаў і адстойванне сваіх пазіцый пры вырашэнні тэхналагічных пытанняў. Калі адроджаны помнік такі самы навабуд, як і новы будынак, то чаму б не “наследзіць”, не пакінуць пасля сябе аўтарскі арыгінальны будынак пад даўніну на месцы былога помніка? Да таго ж будаўніцтва ў гістарычнай забудове дае дойлідзу больш гарантый, што ён застанеца ў гісторыі побач з архітэктарамі мінулых стагоддзяў. Тут большыя магчымасці для задавальнення ўласных амбіцый, чым ў новым мікрараёне спрабаваць ствараць нешта адметнае і запамінальнае. Але сама па сабе сімвалічнасць і функцыянальная аўтэнтычнасць не замяняе якаснага праекта і яго кваліфі-

каванага здзяйснення, прафесійнага выканання сваіх абавязкаў. Першае не адмяняе другога, а вось разам яны даюць выбуховы эфект.

Напрыканцы варта зрабіць адну рэмарку. Мая ўвага, як гісторыка, на важнасць комплекснага ўліку формы, зместу і функцыі страчаных будынкаў пры іх адраджэнні, тычыцца страчаных архітэктурных помнікаў. Яна зусім не азначае апраўдання знішчэння існуючых старажытных будынкаў пад выглядам іх рэстаўрацыі. Яшчэ ў Венецыянскай харты 1964 г. было падкрэслена, а ў наступных паўторана, што сама рэстаўрацыя з'яўляецца выключнай мерай аховы помнікаў, а нормай – стабільны уход, што ўтрыманне і рамонт аб'ектаў культурнай спадчыны павінны быць першаснымі ў часе ажыццяўлення мерапрыемстваў па яе захаванню.

Сёння мы маем тое, што маем. Вынікі нігілістычных адносін да спадчыны продкаў прывялі да катастрафічных наступстваў у галіне аховы помнікаў. Практыка “рэстаўрацыі з рэканструкцыяй” існуючых помнікаў архітэктуры, якіх так мала дажыла да нашага часу, шляхам разбурэння і адбудовы на іх месцы “муляжа”, з'яўляецца злачынствам з пункту гледжання аўтэнтычнасці ў першую чаргу. Навошта пасля рэканструкцыі разважаць аб элементах адроджанай аўтэнтычнасці, калі можна захоўваць аўтэнтычныя помнікі архітэктуры? Рытарычнае пытанне, лепш сказаць – аксіёма, але часцяком імгненны інтарэс: меркантильная кубатура хутка праведзеных работ і адпаведна большыя заробкі пераважаюць на шляху здаровы сэнс і павагу да спадчыны, перспектыўнае мысленне і будучыя выгоды.

На вялікі жаль, прыходзіцца канстатаваць, што “**рэгістры сапраўднасці**” (трапны тэрмін філасофскай антрапалогіі Мішэля Фуко) гуманітарнай грамадскасці з аднаго боку, і беларускіх архітэктараў, менеджэраў і бізнесменаў з другога, з большага пакуль не супадаюць. Тыя тыпы разважанняў, якія прымаюцца і выкарыстоўваюцца ў якасці сапраўдных у дачыненні да аўтэнтычнасці сусветнай і беларускай грамадскасцю, да гэтага часу так і не сталі глыбока сваімі, аксіяматычнымі для нашых практыкаў горадабудаўніцтва і архітэктуры. У выніку мы часцяком маем, як ў новым будаўніцтве, так і ў рэканструкцыі, наша архітэктурнае ноўхаў – адметны беларускі стыль “**Хай-так**”. Сутнасць яго: **хай** будзе **так** як жадаецца, ці як хоча інвестар, нягледзячы на цывілізаваны сусветны вопыт і хартыі. Дзеля справядлівасці трэба адзначыць, што стыль “Хай-так” ўласцівы і некаторым іншым краінам свету. Дае асцярожны аптымізм толькі тое, што ў тэорыі нашы рэгістры сапраўднасці ўжо збліжаюцца, і гэта дае, хай сабе і нясмелую, надзею на захаванне і

адраджэнне нашай архітэктурнай спадчыны. Вось толькі ці застанеца што-небудзь ад яе ў “той час цудоўны”, калі і практычная дзейнасць беларускіх дойлідаў у галіне рэканструкцыі і рэстаўрацыі наблізіцца да сусветных стандартаў?

Літаратура: Агееў А.Р. Магілёўская ратуша: гісторыя адраджэння і яе ўрокі // АРСНЕ Пачатак. 2010 г. № 3. С. 342–362; Агееў А.Р., Трусаў А.А. Магілёўская ратуша. Гістарычны лёс і адраджэнне. 2-е выд. папр. і дап. Магілёў, 2010; Агееў А.Р. Барацьба за адраджэнне магілёўскай ратушы: гісторыя і ўрокі // Проблемы и перспективы становления гражданского общества: материалы Междунар. науч.-практич. конф., 20-21 мая 2010 г., Могилев / УО «Могилевский государственный университет продовольствия»; редкол.: Ю.М. Бубнов, (отв. ред.), Т.Г. Бобкова, И.А. Пушкин, В.Л. Рожковский, В.В. Юдин. В 2-х ч. Ч. 2. Могилев: УО «МГУП», 2010. С. 7–11; Архітэктурны праект. Узнаўленне гісторыка-культурнай каштоўнасці XVII стагоддзя ратушы ў г. Магілёве. Агульная тлумачальная запіска // Бягучы архіў Магілёўскага гарадскога камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Упраўленне капітальнага будаўніцтва”. 730-2004-АТЗ; Дубинская Мария. Город-интерфейс, или Фабрика грёз Бориса Бернаскони // Эхо планеты. 2009. № 17. С. 32; Рыжакова С.И. “Хлебные мантры” и “японские чаши” у латышей. К вопросу о проблемах аутентичности и “регистрах истинности” в современной этнографии // Этнографическое обозрение. № 1. 2006. С. 118–121; Сардаров Армен. Образ памятника – это образ времени // Архитектура и строительство. 2010. № 2 (213). С. 12; Хартыя аб аўтэнтычнасці і гістарычнай рэканструкцыі ў адносінах да культурнай спадчыны. “Рыжская хартыя” (Рыга, 2000) // <http://spadczyna.org/content/view/54/48/>; Чернявский Игорь. Развіццё па спіралі, або бег па колу: пакручасты шлях станаўлення рэстаўрацыйнай справы // Архитектура и строительство. 2010. № 2. С. 8–9; Эскізнае рашэнне. Узнаўленне гісторыка-культурнай каштоўнасці XVII стагоддзя Ратушы па вуліцы Ленінскай ў г. Магілёве // Бягучы архіў Магілёўскага гарадскога камунальнага ўнітарнага прадпрыемства “Упраўленне капітальнага будаўніцтва”. Аб’ект № 730-2004.